

Cap. II.

De formis decurtatis, quae diversarum vocalium vel contractione
vel posteriore elisa existunt.

§ 1.

Breviatae formae apud Plautum obveniunt

1) versus in fine: Mil. glor. 1263 *orasti* (septenar. iamb.), 1218 *exorasse* (septenar. iamb.). (2)

2) reliquis versus locis: Trin. 136 *inconciliastin'*, 137 *exturbasti*, 587 *peccarim*, 521 *siris* in senariis iambicis; in septenariis trochaicis: Trin. 1014 *thermopotasti*, 656 *foedarim*, 666 *errasse*, 667 *opscurasse*, 956 *mandasse*, 927 *adpellasses*, (10). — Mil. glor. 1429 *cessarunt*, 1412 *vapularim* in septenariis trochaicis; in septenario iambico 922 *ludificaro*. (3). Quas formas omnes puto originem cepisse eodem modo quo *isti*, *isse* cet.

Formae legitimae leguntur

1) versus in fine: Trin. 1105 *imperaverim*, 784 *amoveris*, 538 *audiveris*, 145 *posiveris* in senariis iambicis; 1083 *commendaveras*, 655 *exsignavero*, 856 *conciliaverit* in septenariis trochaicis. (7) — Mil. glor. in senariis iambicis 571 *sciveris*, 574 *noveris*, 526 *infuscaverit*, 66 *obsecraverint*, 132 *amaverat*; in septenario trochaico 432 *immutaverit*. (6) — Pseudol. 830 *condivero*, 478 *cavero*, 573 *delectaverit*, 883 *gustaverit* in senariis iambicis; 630 *servavero*, 721 *narravero*, 751 *exornavero*, 666 *consudaveris*, 973 *noverit* in septenariis trochaicis. (9). —

2) reliquis versus locis: in senariis iambicis Trin. 451. 790 *novisse*, 176 *opsecravisset*; in septenariis trochaicis Trin. 648 *praeoptavisti*, 905 *novistin'*, 913, 952 *noveris*, 953 *novisse*, 1141 *noveram*, 1127 *exaedificavisset*, 957 *novissem*. (11). —

Mil. glor. in senariis iambicis: 17 *difflavisti*, 495 *ludificavisti*, 506 *inspectavisti*, 510 *tractavisti*, 40 *novisse*, 1376 *investigavero*, 565 *muttivero*; in septenariis iambicis: 917 *novisti*, 1067 *sprevisti*, 382 *somniavisti*, 918 *noverim*, 1259 *audiveris*, 920 *noverit*; in septenariis trochaicis: 428 *novisti*, 263 *participaverit*, 603 *resciverint*, 724 *paravisse*, 430 *novisse*, 731 *paravissent*. (19). —

Pseudol. in septenariis trochaicis: 619. 971 *novisti*, 352 *iuravisti*, 354 *periuravisti*, 367 *verberavisti*; praeterea in versu cretico-trochaico: 1116 *sicerat* (6).

Iam ea, quae singula ex tribus Plauti comoediis cognovimus, sub unum aspectum subici liceat:

Tituli comoediarum	versus in fine						reliquis versus locis					
	Trinum.		Mil. glor.		Pseudol.		Trinum.		Mil. glor.		Pseudol.	
	Diverb.	Cantic.	Diverb.	Cantic.	Diverb.	Cantic.	Diverb.	Cantic.	Diverb.	Cantic.	Diverb.	Cantic.
Formae plena.	4	3	5	1	4	5	3	8	7	12	—	6
	7		6		9		11		19		6	
F. breviatae	—	—	—	2	—	—	4	6	—	3	—	—
	—		2		—		10		3		—	

Efficiuntur ex hac tabula haec:

Formae plenae in universum sunt ad breviatas ut 58:15 = 3,86:1 h. e. exsuperant igitur plenae formae quadruplo circiter breviatas. Ipsi igitur numeri demonstrant Plautum formas integras praetulisse decurtatis. Quod iudicium extra omnem dubitationem ponitur eo, quod in Pseudolo, quae fabula poetae iam senis maturitatem quandam prae se ferat, huius generis formae breviores plane desunt. Cum autem Engelbrechtus¹⁾ demonstraverit eius rei contrarium fieri a Terentio, necesse est concludamus plenas formas sermonis cotidiani fuisse, urbani breviatas.

Si accuratius circumspectabimus qua ratione utriusque generis formae per singulas comoedias diffusae sint, iuvenimus tres illas fabulas plurimum in ea re inter sese distare. Cum enim in Trinummo plenae formae tantum duplo circiter praeponderent (18:10), hoc discrimen aliquanto augetur in reliquis fabulis: nam breviores formae in Milite glorioso quintuplo plenis superantur (5:25), in Pseudolo autem, quae fabula plenas quindecim formas exhibet, breviatae plane desunt.

Eadem breviorum formarum efficietur deminutio, si usum earum medio in versu observaverimus. Nam in Trinummo idem fere numerus est plenarum formarum et breviarum (11:10), in Milite glorioso autem sunt illae ad has ut 6:1 (accuratius 19:3), in Pseudolo denique breviatas formas omnino desiderari supra commemoratum est.

Versus in fine paulo huius rei alia ratio est, cum miro modo Miles gloriosus et a se et a duabus reliquis fabulis discedat: cum enim Trinummus et Pseudolus breviatis verborum formis eo versus loco careant, Miles glor. earum praebet ibidem duas, quibus plenae tantum sex formae respondent.

Plurimas autem comparate exhibet formas integras Pseudolus et in universum et versus in fine reliquisque locis.

Quae omnia respicienti pro certo affirmari posse mihi videtur fabulas Trinummum et Militem gloriosum ante Pseudolum conscriptas esse earumque esse Trinummum antiquiorem.

1) l. c. p. 219: „Terenz gebraucht regelmässig die verkürzten Perfektformen und gestattet sich die vollen Formen in freierer Weise nur am Versende“.

Exempte versu videmus Trinumum et Pseudolum eundem fere numerum plenarum formarum praebere in diverbio quem in canticis, Militem gloriosum autem (in qua unica fabula mutatis modis cantica desiderantur) quintuplo plures. Qua re nescio an in universum colligi possit plerasque formas eius generis illo versus loco diverbio obvenire. Reliquis autem versus locis maxima pars earum in tribus nostris comoediis invenitur in canticis.

§ 2.

Iam a Sarsinate praeteriens ad **Cordubensem** seclusi in hac paragrapho verbi noscendi formas contractas, quas numquam Seneca non adhibuit excepto versu Oedip. 272, ubi metri causa „*noverit*“¹⁾.

Exempla, quae temporum, modorum, personarum ordine adscribo, contuli haec:

1) Perf. Act. Indicat. 2. Sing.: a) in primo pede: *agitasti*, Oedip. 844. — b) in pede altero: *aequasti* Agam. 812 (tetrap. logaoed.). — *litasti* Herc. fur. 1039. — *immolasti* Troad. 249. — *amasti* Phaedr. 117. — *occupasti* Herc. Oct. 763. — *putasti* Thy. 1110. — c) in pede quinto: *intrasti* Herc. Oct. 1779. — [*nosti* Herc. fur. 480. 1191.]. — Pleniores huius personae formae non inveniuntur.

Deest igitur hoc contractionis genus in Phoenissis, Medea, Octavia. Occurrit in reliquis tragoediis semel in cantico, septiens in senario. Versus locum obtinet semel primum, quantum semel, sexiens alterum i. e. ante caesuram semiquinariam, quam ut adsequeretur Senecae gravissimam causam fuisse arbitror, cur solitas terminationes vitaret.

2. Plur. quattuor exempla inveniuntur: *donastis* Phoen. 233 in pede primo. — *negastis* Herc. Oct. 1416 in altero pede ante caesuram. — *violastis* Troad. 669 in quinto pede. — *vindicastis* Med. 668 versus Sapphici minoris in fine. — Ne huius quidem personae apparent terminationes ampliores.

Desunt huius generis formae in Herc. fur., Phaedr., Oedip., Agam., Thy., Octavia. Unum igitur exemplum invenitur in cantico exeunte versu, tria in senario.

3. Plur. unum exemplum repperi in altero pede senarii: *levarunt* Troad. 696, ubi hoc contractionis genus propter eandem caesuram semiquinariam positum est. [*norunt* Phaedr. 1212 septenarii trochaici in sexto pede.]

2) Perf. Act. Coniunct. 2. Sing.: *pararis* Thy. 1106. — 3. Sing.: *contaminarit* Oedip. 389; *efferrarit* Phoen. 206; *expiarit* Phaedr. 718: quae formae omnes caesuram semiquinariam efficiunt, cuius ne iacturam faceret Senecam puto prorsus vitasse formas integras per se eo versus loco concessas. — 3. Plur. [*norint* Oedip. 749 tetrametri anapaestici in pede tertio.].

3) Perf. Act. Infinitiv.: a) in pede primo: *remeasse* Agam. 580. — *erasse* Phoen. 515. — *captasse* Phaedr. 520. — *spoliasse* Med. 913. — *armasse* Med. 914. — *servasse* Med. 228. — b) in pede altero: *imperasse* Herc. fur. 63. — c) in pede tertio senarii: *peccasse* Ag. 243. — *celebrasse* Oct. 708. — *servasse* Med. 243, quibus locis forma breviata efficitur caesura semisepte-

1) Breviatas formas „*nosse*, *nossem*“ de industria Plautum vitasse iam animadvertit Fleckeisenus (Neue Jahrb. XCV [1867] p. 632).

naria. — tetrametri anapaestici eodem in pede: *portasse* Oct. 767. — *ululasse* Oedip. 179. [*nosse* Oed. 514. 838. Agam. 492. Herc. fur. 216. Phaedr. 141.]. Plenioris formae Infinitivi non exstant. Desunt eiusmodi Infinitivi in Troad., Thy., Herc. Oct.

4) **Plusquamperf. Act. Ind.** 3. Sing.: [*norat* Med. 334. Oedip. 596. Phaedr. 531]. — 3. Plur. [*norant* Oct. 400].

5) **Plusquamperf. Act. Coni.** 1. Sing.: in pede altero ante caesuram semiquinariam *peierassem* Phoen. 589. [*nossem* Troad. 557.]. — 2. Sing.: *intrasses* Phaedr. 661 in pede quinto; *cremasses* Herc. Oct. 851 in altero pede. — 3. Sing.: *armasset* Agam. 209; *dubitasset* Thy. 724; *satiasset* Herc. Oct. 1192 in quinto pede; [*nosset* Med. 652 in fine v. Sapphici minoris]. — 3. Plur. *lacerassent* Oct. 637 in pede quinto.

6) **Fut. exact.** 1. Sing.: in pede altero ante caesuram *occuparo* Oct. 531; *fundaro* Oct. 532 in quinto pede.

Eius igitur generis apud Senecam exempla omnino leguntur quinquaginta tria inclusis quindecim formis verbi noscendi, quibus desumptis restant octo et triginta. Eiusdem verbi formae huc pertinentes desunt in Phoen. Thy. Herc. Oct. Minimum exemplorum numerum praebet Thyestes (3), maximum tres tragoediae, quae Medea, Phaedra, Oedipus inscribuntur, e quibus septena exempla colliguntur.

Quod dixi p. 8 de formis decurtatis verisimilius fit eo, quod formae ampliores in hac paragrafo tractandae plane desunt.